

Vrij van groepsdruk

Femke Halsema (GroenLinks) wil de individuele geloofsvrijheid beschermen, maar ze vindt het anderszinds een goed idee de hoofddoek op school te verbieden teneinde minderjarige moslima's te vrijwaren van rechtzinnige groepsdruk.¹ Halsema staat dus pal voor de vrijheid van het individu. Ongetwijfeld is zij ook een warm voorstander van seksuele keuzevrijheid. Jongeren mogen zelf bepalen of ze relaties aangaan en met wie ze een relatie aangaan. Het staat hun vrij zich al dan niet op de markt van liefde en seks te begeven. Maar Halsema toont zich blind voor de groepsdruk waaraan scholieren op dit gebied blootstaan. Als Ietje-Fietje niet naar het bal toe gaat, krijgt ze al gauw het stempel van slome trut opgedrukt. Wie zich niet elke dag verleidelijk kleedt en opmaakt, is een spelbreker. De betrokkene onttrekt zich aan het spel der seksen en aan de competitie met seksegenoten. Dat is het centrale strijdperk en de focus van de dagelijkse groepsdruk op school.

1. Hoofddoek biedt bescherming tegen groepsdruk

Maar vele scholieren trachten zich aan dat strijdperk te onttrekken. Ze zijn er nog niet aan toe of ze willen zich niet gek laten maken. Ze willen de ruimte houden om gewoon mens te zijn. Ze weigeren zich te laten inkapselen in hun sekse-rol. Zij weigeren toe te geven aan de krachtige druk zich dagelijks te presenteren als gretige actor op de markt van liefde en seks. Voor vele moslima's is de hoofddoek een symbool, niet alleen van hun religieuze identiteit, maar ook van hun identiteit als vrije mens, die eigen keuzes wil maken in het spanningsveld tussen etnische afkomst en assimilatie, en die zich verzet tegen de seksuele groepsdruk op school.

2. Apartheid biedt vrijheid aan vrouwen

De uitspraken van Femke Halsema dateren van begin oktober. Waarom kom ik er nu weer op terug? De directe aanleiding voor dit blogbericht is een artikel in *Inside HigherEd* (9/11/2010), over het wekelijks uurtje vrouwenzwemmen in een universitair zwembad in Washington.² Het verzoek kwam van een islamitische studentenorganisatie, maar iedere vrouw is welkom. Ze wilden dus gescheiden zwemmen: mannen en vrouwen apart. Sommige discussianten vinden dat moslima's dan maar zelf een zwembad moeten afhuren, als ze zich zo nodig willen conformeren aan de groepsdruk die wordt uitgeoefend vanuit hun islamitische cultuur. Maar anderen zijn van mening dat het een redelijk verlangen van vrouwen is dat ze sommige dingen, zoals zwemmen, liever alleen met seksegenoten doen. Een paar decennia geleden zouden ze zeggen: we willen niet als lustobject begluurd worden. Maar je kunt het ook neutraler zeggen. We willen gewoon een uurtje lekker sporten, gewoon als vrije mens, zonder dat we door onszelf of door anderen op onze sekse-rol worden vastgepind.³

Nu is zwemmen gewoonlijk nogal een solitaire sport, zeker als men zich beperkt tot duiken of baan-tjes trekken. Dat heeft zwemmen gemeen met skieën en hardlopen. Bij *teamsporten* speelt er nog iets anders mee. De deelnemers komen met elkaar in aanraking, zelfs bij een onschuldige sport als korfbal. In die context wordt de wens tot gescheiden sporten binnen de Westerse samenleving geenszins als overdreven preutsheid van vrouwen en mannen beschouwd. Het regelsysteem van dergelijke sporten (punten scoren, ook al gaat dat met fysieke aanrakingen en botsingen gepaard) is immers in strijd met het regelsysteem dat tussen de seksen geldt (geen aanrakingen zonder uitdrukkelijke wederzijdse toestemming). In dat opzicht is de wens tot gescheiden zwemmen een grensgeval: men kiest ervoor om elk risico op ongewenst lichamencontact te vermijden.

3. Apartheid biedt empowerment voor vrouwen

Ten slotte een ander topic, dat vorig jaar de politieke gemoederen bezig hield: de gescheiden inburgering. Hoe stond Femke Halsema daar tegenover? In de congresresolutie 'Verdeeld verleden, gedeelde toekomst' (maart 2009) had de PvdA een lijn uitgezet:⁴ *'In sommige steden worden (wettelijk toegestane) aparte inburgeringscursussen voor vrouwen gegeven. De vraag dringt zich op hoe dit zich verhoudt tot onze uitgangspunten en idealen. De PvdA wil immers bevorderen dat vrouwen een maatschappelijke positie innemen die gelijkwaardig is aan die van mannen. In hoeverre wringt het apart zetten van mannen en vrouwen met dit streven? Als een aparte cursus voor vrouwen zou ontbreken, zouden sommige vrouwen besluiten om niet meer te komen of zelfs thuis worden gehouden. Dat zou het hun onmogelijk maken deel uit te maken van de Nederlandse samenleving en de zo gewenste positie van gelijkwaardigheid en zelfstandigheid zouden ze nooit verwerven. In dit licht levert een aparte cursus de grootste bijdrage aan het doel dat we nastreven – daar kiezen we dus voor.'* De PvdA meende dat vraagstukken zoals de aparte inburgeringscursussen voor vrouwen 'raken aan de kernwaarden van onze rechtsstaat' (§6), maar zij vond dat men daartoe ruimte moet blijven bieden om allochtone vrouwen effectief te bereiken, echter op voor-

waarde dat er binnen de cursussen op gehamerd wordt 'dat mannen en vrouwen in Nederland gelijk aan elkaar zijn' (§4.1.1). PvdA-minister Van der Laan (Integratie) verkondigde medio 2009 evenwel een harder standpunt. Volgens het Kabinet was gescheiden inburgering in principe ongewenst en hij zegde de Kamer toe te zullen onderzoeken of gescheiden inburgeringsklassen verboden kunnen worden.^{5,6}

Gezien haar eerdergenoemde stellingname inzake individuele vrijheid en bescherming tegen groepsdruk, zou ik van Femke Halsema verwachten dat zij ernstige kanttekeningen bij deze beleidslijn zet. In de kamerdiscussie bleek GroenLinks, evenals D66, inderdaad een positiever standpunt in te nemen: positiever dan dat van de PvdA, die hoogstens bereid is gescheiden inburgering te tolereren als moslima's er anders niet naartoe mogen. GroenLinks en D66 accepteren gescheiden cursussen ruimhartig als deze de emancipatie van vrouwen ten goede kunnen komen. Aparte cursussen worden dus door deze beide partijen verwelkomd als een waardevol instrument om allochtone vrouwen te vrijwaren van de anti-emancipatoire groepsdruk die door allochtone mannen zou kunnen worden uitgeoefend om zich bij hun ondergeschikte rol neer te leggen.

Het idee dat apartheid tussen mannen en vrouwen een emancipatoire functie voor vrouwen kan vervullen, is niet nieuw. Men denke bijvoorbeeld aan de vrouwelijke studentenverenigingen, opgericht in de tijd dat de universiteit nog een mannenbolwerk was. Ook op deze website kwam dit onderwerp herhaaldelijk aan bod.⁷ Maar zodra moslims de voorkeur geven aan enige apartheid tussen mannen en vrouwen, dan zijn blijkbaar de kernwaarden van de rechtsstaat in het geding. Zo werd vorig jaar ook een bijeenkomst van de orthodox-islamitische studentenvereniging Al Furqan door het Amsterdamse universiteitsbestuur onmogelijk gemaakt omdat zij mannen en vrouwen in afzonderlijke zaalvakken wilde doen plaatsnemen.⁸ Deze apartheid 'is niet verenigbaar met de openbare universiteit die de UvA is', aldus de woordvoerder van het CvB.

Wes Holleman

weblog onderwijs 12-11-2010

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2122>

² <http://www.insideighered.com/news/2010/11/09/swimming>

³ Eén van de lezers, een man van middelbare leeftijd, trekt dit argument door: hij wil gescheiden zwemmen, gewoon als mens, zonder zich te hoeven schamen over zijn onaantrekkelijke verschijning.

⁴ PvdA-resolutie 14/3/2009. URL:

http://www.pvda.nl/binaries/content/assets/pvda/Publicaties/2009/03/PvdA_Partijbestuur_Verdeeld+verleden+gedeelde+toekomst.pdf/PvdA_Partijbestuur_Verdeeld+verleden+gedeelde+toekomst.pdf

⁵ *Kamer tegen gescheiden inburgeringscursussen* (Trouw, 16/6/2009). URL:

http://www.trouw.nl/nieuws/nederland/article2789401.ece/Kamer_tegen_gescheiden_inburgeringscursussen.html; zie ook <http://www.binnenlandsbestuur.nl/gescheiden-inburgering.122356.lynkx>.

⁶ Het politieke tumult liep met een sisser af. Bij nader inzien was er geen enkele gemeente die gescheiden inburgeringscursussen *aanbood*. Door allerlei factoren kunnen er soms vrouwenklassen ontstaan, maar dat viel de gemeente niet aan te rekenen:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/364510/2009/10/14/Geen-gescheiden-inburgering.dhtml>.

⁷ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=411>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=443>;

<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=652>

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=614>